

خون رسوایی است نادانی برون بایدش کرد از رگ دل

گزارش از همایش ناصر خسرو قبادیانی

محمود اردو خانی

– طرح برگزاری همایش

ایده برگزاری همایش ناصر خسرو قبادیانی در شانزدهم فروردین سال ۱۳۹۳ در کمیته فرهنگ و تمدن اسلام و ایران شورای عالی انقلاب فرهنگی شکل گرفت و برگزاری آن به عهده دانشگاه شهید بهشتی گذاشته شد.

در پی طرح این ایده، ریاست عالی همایش را دکتر علی اکبر ولایتی، ریاست همایش را دکتر محمد مهدی طهرانچی، دبیری علمی آن را دکتر احمد خاتمی و دبیری اجرایی را خانم دکتر نگار داودی اردکانی عهده دار شدند. متعاقب آن، شورای علمی با حضور شانزده تن از استادان و مسئولان حوزه های علمی و ادبی اعم از دانشکده ادبیات و علوم انسانی، انجمن مفاخر فرهنگی استادان گروه تاریخ و مدیریت گروه فلسفه - علوم اجتماعی و ساماندهی ترجمه

فرهنگ و تمدن کهن ایرانی اسلامی خاستگاه مردمانی بزرگ است که حقیقتاً سزاوار شناسایی عمیق تر و معرفی شایسته ترند. واضح است که حیات با نشاط و پویا و رشد و تعالی جامعه ما در گرو تربیت نسل هایی آگاه از هویت خود و مجهز به خودارزیایی و دیگر سنجی منصفانه است. آشنایی دقیق و عمیق با حکمای جامع الاطراف نواندیش و نوآور نویسنده و سخن پرور، صریح اللهجه و منتقد از جمله عوامل قوام بخش هویت ملی و دینی ماست. حکیم ناصر خسرو قبادیانی که امروز پس از ده قرن آثار و آراء و تأثیرات او در «همایش ناصر خسرو قبادیانی مورد بررسی قرار گرفته از نوابغی است که به حق پژوهش سامان مند، ثمربخش و مداوم درباره او نیازمند تأسیس کرسی دائمی ناصر خسرو پژوهی است. دانشگاه شهید بهشتی با برگزاری همایش به تأسیس این کرسی اقدام کرده است.

۴. دیدگاه‌های کلامی (ده مقاله)
۵. دیدگاه‌های اخلاقی، تعلیمی و تأویلی ناصر خسرو (دوازده مقاله)
۶. ویژگی‌های زبانی و ادبی در کتاب‌های چاپ‌شده (شصت و چهار مقاله)
۷. سفرنامه و مطالعات تطبیقی - فرهنگی (جغرافیایی و انسانی) (سی‌وهفت مقاله)
۸. ناصر خسرو در نگاه ایران‌شناسان
۹. ترجمه و بازنمود بین‌المللی آثار ناصر خسرو (ده مقاله)
۱۰. رویکردهای انتقادی (نه مقاله)
۱۱. نقد افکار، احوال، آثار و تأثیرات (بیست‌وسه مقاله)
۱۲. حضور ناصر خسرو در فرهنگ عامه (سه مقاله)

۱۳. دیدگاه‌های علمی ناصر خسرو (علوم محض و طبیعی) شش مقاله

- طبقه‌بندی پژوهش‌های مرتبط با ناصر خسرو، گامی به سوی انسجام بخشیدن به حوزه ناصر خسرو پژوهی است که امکان ترسیم وضعیت موجود پژوهش‌ها در هر حوزه و بالطبع، تسهیل تداوم پژوهش‌ها توسط پژوهشگران آینده را فراهم می‌کند.

- شورای علمی همایش با تمرکز بر معرفی آثار ناصر خسرو، انتشار چند اثر را در دستور کار قرار داد که از آن جمله - تصحیح انتقادی خوان‌الاخوان، کتاب‌شناسی ناصر خسرو، ترجمه مقدمه هانری کربن بر جامع‌الحکمتین، تجدید چاپ ترجمه چهل قصیده به زبان انگلیسی و تجدید چاپ یادنامه سال ۱۳۵۳ ناصر خسرو در دانشگاه فردوسی مشهد است.

- برنامه‌ریزی و اجرای همایش - کمیته فرهنگ و تمدن اسلام و ایران شورای عالی انقلاب فرهنگی سازمان و نهادهای دیگری را نیز در این اقدام فرهنگی همراه خود ساخت؛ از جمله: سازمان میراث فرهنگی و گردشگری که مسیر سفر ناصر خسرو را به تصویر کشید و نمایشگاه عکس «راه بیداری» نیز به همین مناسبت برگزار شد.

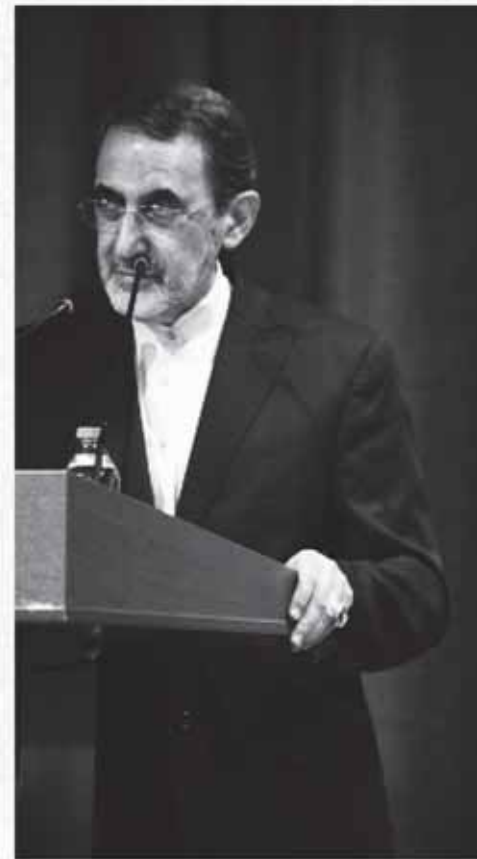
بنیاد ایران‌شناسی نمایشگاهی از کتب ناشران آثاری درباره ناصر خسرو برگزار کرد. انجمن حکمت و فلسفه نیز پیشنهاد تجدید چاپ کتاب چهل قصیده ناصر خسرو به زبان انگلیسی را نیز پذیرفت.

در برنامه‌ریزی همایش به مسئله معقول ماندن بازنمود آثار و تأثیرات ناصر خسرو در سطح

و نشر معارف اسلامی و علوم انسانی و استنادی از دانشگاه‌های مشهد، اصفهان و تهران و بنیاد ایران‌شناسی تشکیل شد. شورای اجرایی نیز با به‌کارگیری بیست‌ویک تن از استادان و دانشیاران و کارشناسان زبان و ادبیات آلمانی - میراث فرهنگی و گردشگری، تاریخ، و دایرةالمعارف پزشکی اسلام و ایران، کتابخانه ملی و گروه زبان و ادبیات عرب و فرانسه و انگلیسی و زبان‌های روسی و چینی کار همایش را با همراهی شش تن دیگر از متخصصان به عنوان اعضای دبیرخانه آغاز کردند فراخوان داده شد و چهارصد مقاله دریافت گردید. مقالات زیر نظر شورای علمی و تنی چند از اعضای هیئت علمی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید بهشتی بررسی و براساس چکیده مقالات رسیده، دویست مقاله برای دریافت مقاله کامل انتخاب شدند. مقرر شد که از این تعداد نیز، شماری از مقالات برای ارائه در همایش و چاپ در مجموعه مقالات انتخاب شوند و در لوحی فشرده نیز ارائه کردند. در این میان، محققانی از کشورهای تاجیکستان، آذربایجان، پاکستان، مصر، سوریه، سنگاپور، مجارستان، ژاپن، انگلستان و آمریکا به فراخوان پاسخ دادند و چکیده مقالات و مقاله‌های کامل خود را به دبیرخانه ارسال کردند. با توجه به نیاز به طبقه‌بندی موضوعی و انسجام‌بخشی، مقالات ذیل سیزده موضوع با محوریت ناصر خسرو قرار گرفتند.

۱. روزگار ناصر خسرو و گروه‌های سیاسی - اجتماعی با چاپ‌سنج مقاله
۲. دیدگاه‌های فلسفی با (چهارده مقاله)
۳. قرآن و حدیث در آثار ناصر خسرو (نوزده مقاله)

دکتر علی‌اکبر ولایتی

بین‌الملل توجه شد و پژوهش در این زمینه، در دستور کار گروه‌های زبان‌های خارجی دانشگاه قرار گرفت که حاصل آن برگزاری پیش نشست‌های بود. در این نشست‌ها مقرر شد که باز نمود فعالیت‌های حکیم ناصر خسرو در متون انگلیسی - فرانسه، آلمانی، روسی، چینی و عربی جست‌وجو و ترسیم شود. همایش حکیم ناصر خسرو قبادیانی در تاریخ ۱۳۹۴/۲/۲۰ در محل تالار مولوی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید بهشتی آغاز شد. ابتدا آیاتی چند از قرآن کریم تلاوت گردید و سرود جمهوری اسلامی نواخته شد. سپس خانم دکتر نگار داوری اردکانی، دبیر اجرایی همایش گزارش روند همایش را ارائه کرد و در ادامه، دکتر وحید احمدی - محمد مهدی طهرانچی و دکتر علی اکبر ولایتی سخنرانی کردند. رونمایی از اثر ناصر خسرو قبادیانی، سخنرانی دکتر احمد خاتمی، سفیر تاجیکستان، آقای نعمت‌الله امامزاده، و سخنرانی دبیر کل یونسکو، دکتر محمدرضا سعیدآبادی از قسمت‌های دیگر برنامه افتتاحیه بود. نشست اول با حضور استادان و محققان در موضوع نکاتی چند درباره ناصر خسرو و مسائل معرفت‌شناسی در زادالمسافرین، ناصر خسرو و حکمت و دینداری در آثار او برگزار شد و با افتتاح تالاری به نام حکیم ناصر خسرو قبادیانی و پرده‌برداری از تمثال او به پایان رسید.

در نشست دوم روز اول همایش، رویکرد سخنرانان و استادان به فلسفه و دین در نزد ناصر خسرو، فهم هانری کربن از او، ناصر خسرو و فیلسوفان یونانی و تحلیل رویای حکیم و تحول فکری او بود.

موضوع نشست سوم و پایانی روز اول همایش، معنا و مبنای تأویل در آرای ناصر خسرو، بزرگداشت انسان در آثار ناصر خسرو، بررسی و تحلیل تعامل خود و دیگری بود. میزگرد ناصر خسرو و دیگری نیز با حضور سخنرانان و محققان برگزار شد.

در روز دوشنبه ۹۴/۲/۲۱ نشست صبح با بررسی موضوعات سفرنامه ناصر خسرو و یادداشت‌های روزانه یک انسان‌شناسی پیشکسوت آغاز شد.

سفرنامه‌های مکه در ادبیات و سفرنامه ناصر خسرو، سیمای مسجد در سفرنامه، سفرنامه و تحول سنت‌های سفرنامه‌نویسی، انگیزه‌های سرگذشت‌نامه‌سازان و سفرنامه ناصر خسرو، الگوی ایرانی گردشگری موضوعاتی بودند که سخنرانان و استادان به آن‌ها پرداختند.

در نشست دوم این روز سخنرانی‌ها با موضوعاتی چون ناصر خسرو و سفرنامه‌نویسی فارسی، سیمای ناصر خسرو در ادبیات معاصر تاجیک و مناظره‌ها درباره ناصر خسرو در تاجیکستان و همراه با هم در مسیر سفر ناصر خسرو تا مزار او انجام گرفت و موضوع این سخنرانی‌ها با نمایش فیلم توسط اساتیدی از سنگاپور و تاجیکستان به بحث گذاشته شد.

در صبح روز دوم همایش در تالار حکیم ناصر خسرو سخنرانی‌هایی با عنوان موازنه عوامل و تأویل در جامع‌الحکمتین، ناصر از چشم ناصر شناخت سیمای ناصر خسرو در اشعار و

سفرنامه او، اندیشه‌های اجتماعی ناصر خسرو و ابوالاعلام‌معمری - تحلیل دیدگاه‌های علمی ناصر خسرو در دیوان اشعار و بازتاب جلوه‌های انسان‌سالاری از دیدگاه ناصر خسرو توسط محققان و صاحب‌نظران ارائه گردید. در تالار حکیم ناصر خسرو هم‌زمان با تالار مولوی نشست دوم و پیش از ظهر روز دوم همایش به موضوعاتی چون ناصر خسرو و جواهرالمعرفه و بررسی تصحیح دیوان ناصر خسرو و روزهای آفرینش عالم در اندیشه ناصر خسرو پرداخته شد. در ادامه، حاضران در این تالار برای بهره‌مند شدن از سخنرانی و نمایش فیلم دکتر صابری توکلی به تالار مولوی رفتند. در بعدازظهر روز دوم همایش، سخنرانی‌ها در تالار مولوی و به ترتیب با موضوعاتی چون صنعت از دیدگاه ناصر خسرو، موقعیت تفرج در سفرنامه. کمیت سخن: عقل انسان در سفر فلسفی ناصر خسرو و ملاحظاتی در باب سبک شعری او...، ناصر خسرو دو جایگاه، دو دیدگاه - و نگرش او به موسیقی و زبان موسیقی و میزگرد زبان ناصر خسرو ادامه یافت.

در تالار حکیم ناصر خسرو و نیز سخنرانان درباره سیمای ناصر خسرو در جهان عرب، بررسی هماهنگی‌های موسیقایی در ده قصیده، شهر از دیدگاه ناصر خسرو - نقش مخاطبان در آفرینش اشعار ناصر خسرو و هجو - نقد و تحلیل مفاخرات او با تکیه بر دیوان اشعارش سخن گفتند و میزگرد ملل و فرهنگ‌ها برگزار شد. در ادامه نیز حاضران برای شرکت در مراسم اختتامیه در تالار مولوی گرد آمدند.

نویافته‌های این همایش - بررسی ابعاد ناگفته جامع‌الحکمتین و خوان‌الخوان و برخی ابعاد سفرنامه و باز نمود بین‌المللی شخصیت ناصر خسرو است. مورد دیگر بازآفرینی متن سفرنامه و تصویر و ترسیم مسیر و محتوای سفر ناصر خسرو با ۱۴ اشتغال و برنامه‌ریزی با محتوای توصیف تهران امروز با نگاهی لطیف و منصفانه است که توسط دکتر توکلی انجام گرفته است. نمایش این فیلم روایی دیدنی که آن را می‌توان از یافته‌های نو این همایش دانست مسیر سفر ناصر خسرو را براساس متن این اثر ادبی و مکان‌های ملاقات او با افراد مختلف طی ۷ سال فیلم‌برداری کرده است.

مهمانان و مقالات خارجی

به دلیل حضور شش مهمان از تاجیکستان و مهمانی از مؤسسه مطالعات لندن و محقق سوری به لحاظ تنوع مقالات و نوآوری آن‌ها و مهمانان ارائه‌کننده مقالات، از همایش ارزیابی خوبی به عمل آمده و این امر دستاوردهای خوبی نیز برای همایش داشته است.

سطح و کتب داوری‌های همایش - شورای علمی با برگزاری ۱۷ نشست علمی تا یک هفته قبل از آغاز همایش، برای ارتقای علمی همایش به شدت تلاش کرد و برنامه مطلوبی را نیز ارائه نمود. ارزیابی مقالات نشان‌دهنده اهمیت بررسی و داوری مقالات به صورت علمی برای شرکت در همایش است.